

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
כ' אדר א' ה'תשע"ד

פרשת ויקהל

כותרת
לדמותם של המנהיגים העשירים בעם ישראל

פרויקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת ויקהל

לדמותם של המנהיגים העשירים בעם ישראל

סוגיית הונם האישי של מנהיגים ונשיאים מעסיקה לעתים קרובות את התקשורת. בהיסטוריה של עם ישראל גם היו הרבה מנהיגים עשירים, אולם הם לא התעשרו מהתפקיד, אלא התמנו למנהיגים כשהם כבר היו עשירים.

בעם היהודי ישנם שני סוגים של מנהיגים. יש את המנהיגים שהגיעו לכך בזכות עושרם הרב, כמו שבימינו יש את ראשי ועדת הנשיאים של הקהילות היהודיות בארצות הברית. הם מדברים בשם העם היהודי ומנצלים את ההשפעה והקשרים שלהם לטובת העם היהודי בזכות עושרם המופלג.

לאידך, ישנם מנהיגים שמקובלים בעם היהודי בזכות גדלותם בתורה. כח ההנהגה שלהם נובע מתוך היכולת הרוחנית שלהם ומתוך הלמדנות שלהם שגורמת לאלפי יהודים להישמע לקולם. רק לעתים נדירות יוצא שמנהיג אחד משלב באישיותו את שתי התכונות גם יחד. גם שהוא הגדול בתורה שבאותו דור וגם שהוא עשיר גדול. השילוב הזה אפיין את אישיותו של רבי יהודה הנשיא, שעליו אומרת הגמרא במסכת גיטין (נט, א): "תורה וגדולה במקום אחד". "שתהא תורתן וגדלתן של ישראל במקום אחד, שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו" (רש"י שם).

לפיכך דווקא רבי יהודה הנשיא היה זה שהתחיל לכתוב את התורה שבעל-פה. עד תקופתו נהגו לפי ההלכה שדברים בעל פה חייבים להשאר רק בתור לימוד בעל-פה שאסור להעלותם על הכתב אלא הם נלמדים במסורת מאב לבנו ומרב לתלמידו. בא רבינו הקדוש ואמר "עת לעשות לה' הפרו תורתך" – הוא הסביר שהפסוק הזה נאמר על דורו ועל תקופתו. ואכן כדי שלא תישכח תורה מישראל הוא החליט שחייבים להעלות את התלמוד על הכתב (ראה 'שיחות קודש' תשל"א כרך ב עמ' 153).

מנהיג רגיל שכוחו בא לו בזכות עושרו לא היה מסוגל לפעול זאת, שכן הרבנים היו מתנגדים ואומרים לו שהוא לא מבין בתורה. מצד שני, רב גדול שהיה מעוניין להרים מפעל שכזה לא היה מוצא את האמצעים ואת האפשרויות הפיננסיות לעשות זאת. דוקא רבי יהודה הנשיא שהיה

המנהיג הכי גדול בתורה בדורו ולכן כולם סרו למרותו, ומצד שני, היה העשיר הגדול ביותר – הצליח להקים את המפעל האדיר הזה של כתיבת המשנה והנצחת התורה שבעל פה למען הדורות הבאים.

הגמרא ממשיכה ומספרת, שאחרי מאות שנים קם רב אשי שגם אצלו היה "תורה וגדולה במקום אחד" והקים ישיבה ובמשך ששים שנה ערך את התלמוד בבלי.

גם בתקופת הנביאים אנו מוצאים שהיו נביאים עשירים, ויתרה מזו הגמרא במסכת נדרים (לח, א) אומרת: "שאין הקב"ה משרה שכירתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו", והגמרא מביאה כמה דוגמאות מנביאים שהיו עשירים. וננקוט כאן כמה דוגמאות של נביאים כאלה.

יונה הנביא: כולנו מכירים את הסיפור מההפטרה של יום כיפור כיצד הוא ניסה לברוח מאת ה'. הוא ירד ליפו ומצא אוניה שנוסעת לתרשיש (לא ידוע בדיוק היכן היא תרשיש, יש טוענים שתרשיש היא אי בספרד וישנם שמזהים אותה עם מקומות מרוחקים יותר).

יונה רצה שהאוניה תצא מיד לדרך, וכפי שכתוב "ויתן שכרה וירד בה", אומרת הגמרא: "שנתן שכרה של ספינה כולה", "שכרה של ספינה הוא ד' אלפים דינרי דהבא". מכאן ראייה שיונה הנביא היה איש עשיר.

שמואל הנביא: מסופר שלפני פטירתו הקהיל שמואל הנביא את כל עם ישראל ושאל אותם: "הנני ענו בי... את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי" (שמואל א' יב, ג). משפט כזה יכול לומר אדם שמעולם לא לקח שום דבר מאף אחד. והגמרא מוסיפה שלכל מקום ששמואל היה נוסע – הוא היה מגיע עם משלחת שלמה, "כל מקום שהלך ביתו עמו". שמואל הנביא תמיד היה בדרכים, שכן הוא היה נוסע מעיר לעיר לבקר את עם ישראל. בכל מקום שהוא נסע הוא היה מגיע ביחד עם משרתים, שמשים ומזכירים. ובכל מקום אליו הגיע היה לו את הכל ממש כמו בביתו, ואת זה יכול היה להרשות לעצמו רק אדם עשיר.

כאן אנחנו מגיעים למנהיג המפורסם ביותר של העם היהודי: משה רבינו.

רק לאחרונה קראנו על שבירת הלוחות כשהקב"ה רצה לתת לוחות שניות הוא אמר למשה "פסל לך" – "הראהו מחצב סנפרינון מתוך אהלו ואמר לו הפסולת יהיה שלך, משם נתעשר משה הרבה" (שמות לד, א – רש"י).

הקב"ה גילה למשה שאצלו בתוך האהל יש מחצב של אבן ספיר ועליו לחצוב מתוכו שתי לוחות כדי שה' יכתוב עליהם את עשרת הדברות, ואילו השאריות של האבנים יהיו שייכות לו ומהם התעשר משה הרבה.

זזה מביא אותנו לפרשת השבוע – פרשת ויקהל – שבו אנחנו קוראים על המגבית שעשו כדי לבנות את המשכן. משה רבינו מכריז בתחילת הפרשה 'קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' וגו' ואכן עם ישראל נענה ביד נדיבה ותוך יומים הם תרמו את כל מה שנצרך עבור המשכן עד כדי כך שמשה רבינו היה צריך להכריז שלא יביאו יותר ויש לומר בדרך אפשר, שמשה רבינו יכול היה להרשות לעצמו לממן מכיסו את כל הבניה של המשכן ולא היה צריך את התרומות של בני ישראל. אלא שהקב"ה רצה לחלוק את הזכות של בנית המשכן עם כל עם ישראל, הוא רצה שלכל אחד יהיה חלק במשכן. במילים אחרות: שהמשכן יהיה שייך לכל אחד ואחד וכל אדם ירגיש שיש לו בעלות על המשכן. כשיהודי כזה נכנס למשכן הוא לא נכנס למקום זר ומנוכר, אלא הוא מרגיש בבית כי הוא שילם עבור זה. (וכפי שהרבי אמר לגבי ספר תורה של משיח, שחותנו הרבי הקודם יכל לממן את הכתיבה בעצמו, אלא שהוא נהג בבחינת "טוב עין" ורצה שלכל יהודי יהיה חלק בספר התורה הזה על ידי רכישת אותיות בס"ת של משיח – 'שיחות קודש' תש"ל כרך א עמ' 409).

ולכן גם בעם ישראל, בכל מצוה שעושים נוהגים ומשתדלים לשתף בזה כמה שיותר יהודים. כמו במצות ברית מילה שבעצם מספיק שיהיו רק שני יהודים, המוהל והסנדק. ואפשר אפילו שרק המוהל בלבד יהיה במקום, אבל המטרה היא לזכות כמה שיותר יהודים במצוה, ולכן יש 'כיבודים' שונים ומגוונים. יש את ה"קוואטער" שהוא הזוג שמוביל את התינוק לברית. ולאחר מכן מכבדים מישהו שניח את התינוק על הכסא של אליהו הנביא, וכיבוד נוסף "מהכיסא", וסנדק מעומד, וקורא הברכות, ונתינת השם, מחלקים כמה שיותר "כיבודים", לא בשביל לרצות את כל הדודים והמיוחסים, אלא שבאמת ישנה כאן מטרה לשתף כמה שיותר יהודים בכל מצוה. כך גם בשמחת נישואין, משתפים כמה שיותר יהודים במצוה. יש את אלו שמחזיקים את המוטות של החופה, העדים, קריאת הכתובה, שבע אנשים שונים שקוראים את הברכות וכו' וכו'.

כך גם בחיי היום-יום שלנו, עלינו לשתף את כל בני המשפחה והקרובים במצוות שאנחנו עושים, בין אם מדובר בקביעת מזוזה בחדרי הבית ובין אם מדובר אפילו בהבדלה במוצאי שבת, אחד מחזיק את הנר והשני את הבשמים. כאשר מדובר בענייני יהדות עלינו לצעוד בעקבות משה רבינו שהיה טוב עין.